

בעושה"ה

ספר

ראש דברך

אמת

חלק ג'

דרוש לבר מצוה

ובענין גודל השכר של מזכי הרבים
בתפילין ומזוזות כשרות

קול קורא'ס ומאמרים בעניני חיזוק הדת
שיצאו לאור בבתי מדרשים וישיבות
ובכתבי עת

יוצא לאור על ידי

הוצאת אמונה - ברוקלין יצ"ו - שנת תשנ"ח

פרשת פנחס

דרוש לבר מצוה ובענין גודל השכר של
מזכי הרבים בתפילין ומזוזות כשרות

דברות קודש

לכבוד הבר מצוה של הבחור היקר

איסור אשר שיחי'

בנו של הרב תחסידי הנגיד המפורסם

רבי יוסף יצחק הכהן גוטניק שליט"א

- א -

איתא בזוהר חדש (בראשית, דף ח' ע"ב) וז"ל: "ר' פינחס פתח בהאי קרא: צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום חתונתו לבו. מאי חתונתו, ביוםא דכשרן למעבד פיקודי אורייתא דההוא חדוותא דצדיקיא [פ"י ביום שהם ראויים לקיים מצוות התורה, שזו היא שמחת הצדיקים]. ואימתי כשרן? אמר ר' יצחק, מתליתר שנין ולעילא [משלש עשרה שנה ומעלה], דההוא יומא חובתא על צדיקיא למעבד חדוותא דליבא כיומא דסליק לחופה" [ביום הזה חובה על הצדיקים לעשות סעודה בשמחת לבב, כיום שנכנס לחופה], ובגין ההוא זכותא, עתיד הקב"ה לעטרא להו [ובזכות זה עתיד הקב"ה לעטר אותם] ולאעברא כרוזא קדמיהון בחדוה [ולהעביר כרוז לפניהם בשמחה] צאינה וראינה בנות ציון", עכ"ל.

- ב -

ונראה לבאר קצת דברי הזוהר חדש שכתב דבגין ההוא זכותא עתיד הקב"ה לעטרא להו, וגם מהו הענין שבההוא יומא חובתא

(א) וכן נפסק להלכה במגן אברהם (או"ח סימן רכ"ה סק"ד) ובמשנה ברורה (שם סק"ו) עיי"ש.

ב דברי דרוש בענין תפילין ומוזות תורה

על צדיקיא למעבד חדוותא כיומא דסליק לחופה דייקא, איזה שייכות יש בין יום הבר מצוה ליום החופה, אתמהא.

- ג -

ונראה לבאר הענין, דהנה אמרו חז"ל דהתפילין נקראים פאר (סוכה כ"ה ע"א, ועוד) דכתיב פארך חבוש עליך. ובפשטות, הטעם שהתפילין נקראים פאר, הוא דהנה אמרו חז"ל (ברכות דף ו' ע"א) תפילין דמארי עלמא מאי כתיב בהו, ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ עיי"ש, ובתפילין של ישראל כתיב בהו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ונמצא דאנו מפארים ומשבחים להקב"ה בלבישת התפילין, והקב"ה כביכול בלבישת תפיליו הוא משבח אותנו ומפאר אותנו, ולכן נקראים פאר.

- ד -

ועל פי זה נראה לבאר הענין דמצות תפילין היא המצוה הראשונה שמקיים בן ישראל שנכנס לעול המצוות, דבודאי טעמא מיבעי על זה מדוע דוקא תפילין היא המצוה הראשונה שמקיים בחור הבר מצוה. אך להני"ל מובן, דכשנכנס בן ישראל לעול המצוות שעליו לקיים במשך כל ימי חייו על האדמה, צריך לדעת ולזכור דראשית כל עליו לפאר את הקב"ה ע"י קיום המצות, ולא יקיימם כמצות אנשים מלומדה.

וזהו ענין התפילין, דבהם אנו מפארים להקב"ה והקב"ה מפאר אותנו, וע"כ תפילין היא מצוה ראשונה שעל בן ישראל לקיים, כי בזה יכניס לתוך לבו ומוחו שעיקר תכלית קיום כל המצוות הוא לפאר ולרומם ולהדר להקב"ה ית"ש ויתעלה.

- ה -

ובזה יש לבאר הפסוק שאומרים בקריאת שמע (והוא בדברים י"א, י"ח-י"ט), ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם,

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה ג

ולמדתם אותם את בניכם וגו'. דצ"ב אומרו ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, מה יש לו להאדם להשים על לבו².

גם צ"ב ענין הקשירה שמצינו במצות תפילין, מדוע מצינו מושג של קשירה רק במצות תפילין, ולא בשאר מצוות שמוטל עלינו לקיימם.

- 1 -

ולהנ"ל יבואר שפיר, דבאמת לא די שקושר את התפילין על זרועו ועל ראשו בלי מחשבה לקיים המצוה, דהלא קיימא לן מצוות צריכות כוונה (ר"ה דף י"ח ע"א), אלא עיקר הקישור הוא שיקשור על לבו את הידיעה שהקב"ה מתפאר בישראל ואנו מתפארים בהקב"ה, דזהו עיקר התפילין, וזהו ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, **וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם**, דוקא ידיעה זו ושימת הדברים על הלב ועל הנפש, את זה צריכים אנו לקשור על לוח לבינו, לזכור תמיד לאהוב את השי"ת ולירא מפניו, ואז הקב"ה יתפאר עמנו ג"כ בתפילין דמארי עלמא דכתיב בהו ומי כעמד ישראל גוי אחד בארץ.

- 2 -

והנה ע"י קיום המצוות שמקבל על עצמו בן ישראל כאשר נכנס לגיל שלש עשרה שנה, נתקיים בזה הנישואין בין הקב"ה כביכול לכנסת ישראל שנעשה בשעת מתן תורה, והיינו רק אם מקיימים את המצוות כדבעי.

- 3 -

וזהו ביאור הענין שצריך האב לעשות סעודה ביום הבר מצוה של בנו **כיום שנכנס לחופה** דייקא, כי כאשר מקבל הבן על עצמו לקיים מצוות התורה מראה שרוצה ג"כ להיות לו חלק במעשה

(ב) ועיין בספה"ק תפארת שלמה פרשת פנחס מה שכתב בזה.

החופה והנישואין בין ישראל לאביהם שבשמים, וע"כ צריך לעשות חדותא דליבא כיומא דסליק לחופה, כדברי הזוהר חדש הנ"ל.

והנה בעל השמחה, הרב גוטניק שליט"א, ידוע בפעליו הטובים להרבות בישראל ענין קיום מצות תפילין ומזוזות, ובכל שנה מארגן ברוב פאר והדר וברוב עם סעודת בר מצוה לאלפי ילדי ישראל כשנכנסים לעול המצות, ובפרט מאחב"י שבאים לארצינו הקדושה ממדינת רוסיא, ולא עוד אלא שקונה עבור כל אחד ואחד מהם תפילין מהודרים, וגם מזוזות לפתחיהם של בתי רבבות אלפי ישראל, ובאמת מה מאוד גדול הזכות שזכה לזה, וכנ"ל דע"י מצות תפילין מפארים ישראל להקב"ה והקב"ה מתפאר בנו, וא"כ כל שכן וקל וחומר שהקב"ה וכל פמליא דיליה שמחים בשמחת הבר מצוה של בנו היקר של הרב גוטניק, דהרי הוא עושה כ"כ הרבה לפאר את הקב"ה ע"י שאלפי ילדי ישראל יקיימו מצות תפילין כדבעי למיהוי.

- ט -

ועל שמחת בר מצוה הזו אפשר להמליץ דברי הזוה"ק (פרשת בא דף מ' ע"ב) שאנו אומרים אותו בערבי פסחים (ד"ה פקודא בתר דא לספר בשבחא דיציאת מצרים), וז"ל שם באמצע דבריו, הכי אוקימנא כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים ובההוא סיפור חדי בחדוה, זמין איהו למחדי בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חדו מכלא, דהאי איהו בר נש דחדי במריה, וקב"ה חדי בההוא סיפור, ביה שעתא כניש קב"ה לכל פמליא דיליה ואמר לון זילו ושמעו ספורא דשבחא דילי דקא משתעו בני וחדאן בפורקני כדן כולו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדייהו דישראל ושמעו סיפורא דשבחא דקא חדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון וכו', וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון ואודאן כולו לקב"ה ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא, ברוך ה' לעולם אמן ואמן, עכלה"ק.

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה ה

והנה התפילין הם זכר ליציאת מצרים, וכמו שאנו אומרים בפרשת קדש לי כל בכור וגוי' והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך, למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציאת ה' ממצרים.

ובהגדה של פסח אנו אומרים מימרא דר' אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה וכו' עד שדרשה בן זומא וכו' וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך להביא לימות המשיח.

ואיתא בספה"ק מדרש פנחס ותפארת שלמה דהכוונה להביא לימות המשיח, שאדם הישראלי צריך לעבוד כל ימי חייו על זה, להביא לימות המשיח, לקרב את גאולת ישראל ופדות נפשם מגלות המר.

- י -

וזה היא עבודת בעל השמחה הרב גוטניק שליט"א, שמרבה פעלים לקיום מצות תפילין שהוא גייכ זכר ליציאת מצרים, ובזה מקיים ענין להביא לימות המשיח, דהלא הוא דבר המובן ופשוט מאליו, דבכל מצוה שמקיים כל אחד מישראל, אפילו הכי רחוק, מקרבים בזה את הגאולה השלימה בב"א, וא"כ מה גדול זכות בעל השמחה הרב גוטניק, להביא לימות המשיח ע"י הפצת מצות תפילין ומזוזה שמקיים בהידור גדול.

- יא -

וא"כ כהיום הזה, שהרב גוטניק בעצמו עושה שמחת בר מצוה לבנו, בודאי חשוב בפני הקב"ה כמו סיפור יציאת מצרים, דהלא הוא מרבה פעלים בכל ימי חייו למען התפילין שהם זכר ליציאת מצרים, וא"כ בזה עצמו מרבה בסיפור יציאת מצרים, א"כ כל שכן וקל וחומר כנ"ל שהקב"ה יורד עם כל הפמליא של מעלה לשמוח בשמחתכם.

- יב -

ועליו אני ממליץ מאמר חכמינו ז"ל (עבודה זרה דף ג' ע"א) גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. דהנה בספר ים של שלמה (ב"ק דף פ"ז, סימן ל"ז) כתב וזה לשונו: "סעודת בר מצוה שעושים, אין לך סעודת מצוה גדולה מזו, ושמה מוכיח עליה. ועושים שמחה ונותנים בזה שבח והודיה, שזכה הנער להיות בר מצוה, לפי שאמרו חז"ל גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, וראיה מפורשת מפרק קמא דקידושין (דף ל"א) שאמר רב יוסף לבסוף, השתא דשמיעתא (עכשיו ששמעתי) להא דאמר ר' חנינא גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה, עבידנא יומא טבא לרבנן (רש"י: סעודה לתלמידים), אע"פ שהיה כבר חייב, אלא על הבשורה שלא נודע לו עד עתה רצה לעשות יומא טבא, כל שכן על הגעת העת והזמן, שראוי לעשות יומא טבא", עכ"ל.

- יג -

ולדרכינו יש להמליץ על הרב גוטניק שעושה כ"כ הרבה להפיץ מצות תפילין בישראל, גדול, מי הוא בבחינת גדול, על זה אמר **המצווה ועושה**, שעושה מה שמצווה מפי הקב"ה להרבות פעלים לתורה ולקיום מצוות תפילין ומזוזה, עיי"כ הוא בבחינת גדול, יותר ממי שאינו מצווה ועושה, פי' ממי שעושה מה שאינו מצווה מפי הקב"ה, איזה חשיבות יש לזה, אבל העושה מה שמצווה עליו מפי הקב"ה, בודאי גדול הוא וגדול זכותו כנ"ל.

- יד -

ובזה אפשר לפרש מה שאומרים בפיוט אנעים זמירות, **פארו עלי ופארי עליו, וקרוב אלי בקראי אליו**, והקהל עונים על זה, **צח ואדום ללבשו אדום, פורה בדרכו בבואו מאדום**. אחר כך אומר החזן, **קשר תפילין הראה לעניו, תמונת ה' לנגד עיניו**, והקהל עונים על זה, **רוצה בעמו ענוים יפאר, יושב תהילות בם להתפאר**. וצ"ב ההמשך והקשר בין בי' פסקאות אלו. גם צ"ב, מדוע הראה

קשר תפילין לעניו דייקא, וכי איזה שייכות יש בין מצות תפילין למדת הענוה, וגם ההמשך דבשביל שרוצה בעמו, עייכ ענוים יפאר, ואיזה שייכות יש בין שבת זה למצות תפילין שמקיימים ישראל.

- טו -

ונראה לבאר ההמשך, לפי מה שהבאנו לעיל דהתפילין הם זכר ליציאת מצרים ונקראים פאר כני"ל, ובאמת הרי איתא במדרש דכל הגלויות נקראים על שם מצרים כיון שהם מצירים לישראל, ואייכ התפילין הם זכר ליציאת ישראל מכל הגלויות.

- טז -

ובאמת מצינו שבזכות מצות תפילין ימחוץ ה' את ראש כל שונאי ישראל שמצירים לישראל בגלות, כמ"ש בהלכות קטנות להרא"ש הלכות תפילין (סט"ו): **מפני קיום מצות תפילין** [שמניחין על הזרוע והקדקוד] ותיקונן, **יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד** (ברכה לג, כ), עכ"ל.

- (ג) כהגירסא שהובאה במעדני יו"ט שם (שינוי בהלשון - לא בתוכן הענין).
 (ד) כלומר, כל מה שתקנו גייכ חכמים, כי השיי מסר לחכמים לתקן תקנות טובות ונכוחות בענין כל מצוה ומצוה, ולכך **שפיר מתקיים גם על ידי תיקוניהם קרא דוטרף זרוע** (מעדני יו"ט כאן אות פ').
 (ה) ומעיר על זה כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע (בלקוטי שיחות, חלק ט' ע' 11 שוה"ג ה' להערה 57), וז"ל: שמזה מובן, אשר גם **בני גז, מה שהי' בהם "וטרף גוי" הוא מצד מצות התפילין שהיתה בידם**. וכמפורש בבחי' ס"פ מטות, וז"ל: "כי היו בטוחים בגבורתם וכוחם בזכות המצוה שבידם, וכענין שדרשו רז"ל וטרף זרוע בזכות תפילין שזרוע אף קדקוד, בזכות תפילין שבראש".

השייכות של תפילין לבני גז - יש להעיר: **גז** הוא אותיות **ג' ד'** (ראה אוה"ת [לאדמו"ר ה"צמח צדק"] ויחי שפב, ב ואילך ובהנשמן שם), ובתפילין אמרו (זח"ג רע"מ רנד, ב. וראה גייכ שם רסב, ב): "שייך **דתלת** ראשין ושייך **דארבע** ראשין דתפילין כו". (ולהעיר מסידור [לכ"ק אדמו"ר ר' דוב בער מליובאוויטש] שער התפילין, שבחי' המוחין שבתפילין, בתחילה הם ג' ואייכ נחלקים לדי'. עיי"ש). עכ"ל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע.

ח דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

וא"כ רואים בפירוש מדברי הלכות קטנות הנ"ל דע"י התפילין
יכניע הקב"ה את שונאי ישראל שמצירים לישראל בגלות.

ומובא בספר חמדת שלמה, שהרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשנא
זצ"ל (תלמיד החוזה מלובלין והרבי ר' מענדעלע מרימנוב ז"י"ע)
אמר פעם לפני תקיעת שופר: מרא דעלמא: הקם נא והגביה
קרננו, הלא כאשר ח"ו נופלים תפיליו של אדם מישראל, כמה
הוא בהול למהר להגביהן ואינו מתמהמה ח"ו, אפילו רגע אחד,
ומנשקן ומחבבן, והוא עצב כל היום, ומתענה ונותן צדקה וכו',
והרי **ישראל הם תפילין דמארי עלמא**, שכתוב בהו: מי כעמד
ישראל גוי אחד בארץ, ועליהם נאמר (תהלים מ"ד, כ"ו) כי שחה
לעפר נפשינו דבקה לארץ בטננו, על אחת כמה וכמה שעליך
להגביה קרנם למעלה, ע"כ תוכן דבריו.

חזינן ג"כ דע"י חביבות ישראל למצות תפילין מתעורר למעלה
חביבות הקב"ה לישראל, ובזה מעוררים למעלה החשק
והשתוקקות לגאול את ישראל מגלותם, דוגמת ישראל
שכשנופלים תפילין מגביהים אותם ומנשקים אותם כנ"ל, ולא
עוד אלא שמתענים כשנופלים תפילין על הארץ ח"ו.

- יז -

והנה איתא במדרש רבה (שיר השירים, פ"ה פסקא א') דודי צח
ואדום, צח לי בארץ מצרים וגו' ואדום למצרים, צח לי בארץ
מצרים שנאמר ועברתי בארץ מצרים וגו', ואדום למצרים שנאמר
וינער ה' את מצרים, צח לי בעולם הבא ואדום לי בעולם הזה
וכו'.

והמפרש שם הביא פירוש אחד ואדום - לעשו, לרומי הרשעה
ומלכיות הרשעה הנפוצות ממנה ומצירות לישראל, בהם יעשה אז
דין ונקמה, באדום, כמה שנאמר מדוע אדום ללבושך עי"ש.

ולדרכינו י"ל הכוונה, דהנה התפילין נקראים פאר כנ"ל. וזהו
כוונת הפייטן: **פארו עלי**, דפאר הקב"ה נמצא עלי כשאני מניח

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה ט

תפילין דכתיב בהם שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, **ופארי עליו**, דהקב"ה כביכול מניח תפילין דכתיב בהו שבחן ופארן של ישראל, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וע"כ **וקרוב אלי בקראי אליו**, שהקב"ה קרוב לשמוע קול תפילתו, ולזה ממשיכים אחר כך, **צח ואדום ללבשו אדום**, שיהיה צח ולבן (רומז לרחמים וחסדים) לישראל, אמנם **ואדום ללבשו אדום**, שיהי ע"יז מפלה לאדום וכל שונאי ישראל, כמאמר הלכות קטנות הנ"ל דע"י התפילין נחלו שונאי ישראל מפלתם.

- יח -

ועל זה ממשיך החזן לומר, **קשר תפלין הראה לעניו**, דהקב"ה הראה למשה רבינו ע"ה קשר תפילין, פ"י הקשר שנעשה בין ישראל לאביהם שבשמים ע"י מצות תפילין, דהם מפארים להקב"ה והקב"ה מפאר להם, והטעם בזה, כי על ידי התפילין הוא בבחינת **תמונת ה' לנגד עיניו**, דעיקר רצונו הוא להרבות כבוד שמים בעולם, וע"כ הוא מניח תפילין, ולא עוד אלא שמשתדל שגם אנשים אחרים מבני ישראל יניחו תפילין, כי העיקר אצלו הוא **תמונת ה'**, וזו היא תמיד **לנגד עיניו**, וכנ"ל.

- יט -

ובזה יתבאר ההמשך שאומרים הקהל, **רוצה בעמו עניים יפאר, יושב תהלות בם להתפאר**, ודקדקנו על זה דמהו השייכות בין מצות תפילין למדת הענוה.

ואמרתי בביאור הענין, עפ"מ"ש בספר הקדוש ראשית חכמה (שער הקדושה שער ו' אות נ"ח), ובמצות תפילין (עמוד נ') בשם השלח"ק, וז"ל: **התפילין יש בהם קדושה גדולה**, לפי שיש בהם סוד המרכבה הקדושה, ואחרי שנחרב בית המקדש כתב רבי שמעון בן יוחאי (ברעיא מהימנא פרשת חיי שרה, דף קכ"ט ע"א), **שעל התפילין נאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"** (שמות כ"ה, ח'), שבסיבתם הקב"ה משרה שכירתו בישראל וכו' עיי"ש.

- כ -

והנה לפי"ז נמצא דבזמן הגלות הקב"ה משרה שכינתו כביכול בתוך התפילין שאדם מישראל מניח על זרועו ועל ראשו. אמנם הלא אמרו חז"ל (סוטה דף ה' ע"א) כל המתגאה אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, וא"כ אם האדם מתגאה, אז אע"פ שמניח תפילין אין הקב"ה משרה שכינתו אצלו ח"ו, דהלא הוא מתגאה. וע"כ צריך להיות עניו ושפל רוח, ואז ישרה הקב"ה שכינתו בתוך התפילין.

- כא -

וזהו הענין **קשר תפילין**, פ"י הקשר שיש בין הקב"ה לישראל ע"י מצות תפילין כנ"ל, אשר בזמן הגלות הקב"ה משרה שכינתו יתברך בתוך התפילין של האדם, כדברי השלה"ק והראשית חכמה הנ"ל, הראה **לעניו** דייקא, דאם אינו עניו ושפל רוח, איך יוכל הקב"ה להשרות שכינתו אצלו, הלא אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על העניו כנ"ל.

- כב -

וזהו שאומרים הקהל, **רוצה בעמו ענוים יפאר**, דהקב"ה רוצה להשרות שכינתו בתוך התפילין של עמו, והתפילין נקראים פאר, אמנם מכח זה ג"כ **ענוים יפאר**, דמזה בא פאר ושבח להעניו, דאצלו משרה הקב"ה שכינתו ולא על הבעל גאווה, וע"כ דייקא תבא מפלת אומות העולם ע"י התפילין, דהרי הם מתגאים תמיד, וכדמשמע בריש מסכת עבודה זרה, דאפילו לעתיד לבוא כשיעמדו בדין לפני הקב"ה, יתגאו ויאמרו כלום כפית עלינו הר כגיגית וכ"ו עיי"ש, ולא כמו ישראל שהם ענוים, וזהו **יושב תהלות בם להתפאר**, ודו"ק.

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה יא

- כג -

בפרשת השבוע (פנחס), ונוגע לבעל השמחה הרב גוטניק שליט"א, שהוא כהן והולך בדרכי אבותיו (הכהנים), פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן.

הנה בריש פרשתן כתיב פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (כה, י-ג).

- כד -

והנה נהגו בכמה מקומות לומר פסוקים אלו בברית מילה. אמנם מובא באות חיים ושלוש, שלא מצא מקור לומר בברית מילה פסוקים אלו, לא בנגלה ולא בנסתר.

ולפי זה טעמא מיבעיא, מדוע לא נמצא מקור לזה, ואם באמת אין מקור על זה לומר פסוקים אלו, מדוע אומרים אותם בעת הברית.

- כה -

ולי נראה דטמון בזה רמז נשגב, ונקדים מה דאיתא במדרש על פסוק לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, ובמדרש בדין הוא שיטול שכרו ע"כ. והכוונה בזה בעולם הזה, כמו שאמר אחר כך והיתה לו ולזרעו אחריו וגו'.

ודקדקו המפרשים הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והיאך שילם הקב"ה שכר לפנחס בעוה"ז, והאריכו המפרשים הרבה בזה, ונעתיק כמה תירוצים הנצרך לעניינינו.

א. תירוץ החי' הרי"ם, דהטעם דאין הקב"ה משלם שכר בהאי עלמא הא כתיב ביומו תתן שכרו, הוא משום דבאמת אין מגיע לאדם בכלל שכר על המצוות ומעשים טובים שמקיים, דהא

כל מה שעושה הוא רק כתשלום גמול על כל החסדים שכבר הקדים לו הקב"ה מקודם כמ"ש מי הקדימני ואשלם, רק אעפ"כ הקב"ה ברוב חסדיו משלם להאדם שכר מצוותיו אע"פ שאינו מגיע לו כלל, דהא ממילא חיובא רמיא עלי לקיים המצות וכנ"ל, אולם מן המובן שכל זה הוא רק כשהאדם עושה מה שמוטל עליו עפ"י דין, בזה כל השכר שנותן לו ד' הוא רק ממדת החסד, אבל אם עושה דבר אשר הוא לפניו משורת הדין, והדין אינו מחייבו בזה רק הוא קיבל עליו מעצמו לעשות כן ועושה בזה נח"ר ליוצרו, על זה השי"ת משלם לו כגמולו בהאי עלמא מצד הדין. ובזה יובן מה שאמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, דהא עפ"י הלכה לא הי' פנחס מחויב להרוג לזמרי כדאיתא (סנהדרין פ"ב) דהוא הלכה ואין מורין כן, רק קנאין פוגעין בו, אז שפיר מגיע לו שכר בהאי עלמא, דהא על מה שהאדם מחייב את עצמו לבד שפיר הקב"ה משלם בעוה"ז.

תירוץ ב' איתא בספר ישמח משה, עפ"י טעם הרשב"א דלפיכך אין הקב"ה משלם שכר בעוה"ז אע"פ דכתיב ביומו תתן שכרו, משום דכל זמן דהוא בעלמא הדין נקרא דלא שלים עבידתיה, כי אמרו תז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מותך, ומי יודע מה יהיה למחר אם יחזיק בתומתו עד שיחזיר פקדונו לבעל הפקדון, א"כ א"א לשלם לו שכר, כי שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, אבל פנחס דהציל ע"י מעשיו את כל בניי כמ"ש השיב את חמתי מעל בניי ולא כליתי את בניי בקנאתי, א"כ הוא בכלל מזכה את הרבים, ואמרו תז"ל (אבות פ"ה מ"ח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, א"כ מובטח הוא כבר שלא יחטא, והרי כבר שלים עבודתי, לכך בדין הוא שיטול שכרו.

וכעין זה כתב הכתב סופר לבאר הטעם דאין הקב"ה משלם שכר בעולם הזה, כי פן ח"ו יקלקל דרכו וישמן ישורון ויבעט והקב"ה אינו רוצה דע"י שכר מצוה יצא רעה ח"ו שיכשל על ידי זה, אבל כבר אמרו תז"ל (שם) דהמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ופנחס הלא קידש שם שמים ברבים וזיכה

הרבים לכן יוכל להנתן לו שכר מיד, כי בטוח הוא שלא יקלקל דרכו, וכאמור.

ובספר מנחת יעקב על מסכת אבות, מביא מספר בית שמואל אחרון בפרשתינו שכתב לפרש המדרש הנ"ל עפ"י דברי הרמב"ם בפ"י המשניות (פאה פ"א א) דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא הוא רק במצות אשר בין אדם למקום, אבל בדברים שבין אדם לחבירו האדם עושה בזה שני פעולות, אחת מה שמקיים מצות הבורא, ואחת מה שמטיב לחבירו, והמצוה שעושה נגד המקום נשאר שכרו לעולם הבא, ושכר שבין אדם לחבירו הוא אוכל בעולם הזה, לפיכך כל המצות שנמנו במשנה שם הוא אוכל פירותיהן בעוה"ז, לפי שכל אלו הוא בדברים שבין אדם לחבירו, עכ"ד הרמב"ם. ומבאר שם הטעם למה באמת בדברים שבין אדם לחבירו מגיע שכר בהאי עלמא, ומ"ש, בהקדם לבאר החילוק בין שכר ועונש, דעונש על עבירות איתא בהאי עלמא, כגון כריתות ומיתות בי"ד, ושכר מצוה ליכא בהאי עלמא, והא ידוע דמדה טובה מרובה, דהענין הוא דהקב"ה ברוב חסדיו משלם שכר על המצוה שהאדם עושה לפי ערך גדולת הבורא, ועונש על עבירה הוא לפי ערך שפלות אדם, ולפיכך שכר מצוה לא יוכל לשלם בעוה"ז, דשכר על המצוה הוא לפי גדולת הבורא וגדולת הבורא הוא בלתי גבול ותכלית, לכן א"א לשלם בעוה"ז שהוא עולם מוגבל ויש לו תכלית, אבל עונש עבירה הוא לפי שפלות האדם, והאדם הרי הוא בעל תכלית, לכן עונשו הוא בעוה"ז דיש לו תכלית, ולפי זה הכי נמי בשכר המצוה נגד המקום משומר לעולם הבא דשכר המקום הוא לפי גדלות הבורא, וגדלות הבורא לא שייך לשלם בעוה"ז, דהוא דבר שיש לו תכלית וא"א לשלם שכר הבורא בעוה"ז, אבל נגד מה שעושה לטובת האדם והוא דבר שיש לו תכלית, משלם בעוה"ז דהוא דבר שיש לו תכלית, ולכן פנחס דעשה מצוה, דבועל ארמית קנאין פוגעין בו, הגם דהוא מצוה נגד הבורא שאין נוטל שכר בעוה"ז, אך על מה שהציל את ישראל דבזה עשה מצוה נגד בני אדם, בודאי שייך קבלת שכר, דבמצוה

נגד בני אדם הקב"ה משלם שכר לטובת האדם בעוה"ז, ע"כ שפיר בדין הוא שיטול שכרו בעולם הזה.

ובאמת כעין זה איתא בספח"ק אוהב ישראל (לזקיני הגה"ק מאפטא זי"ע) בפרשתינו על מדרש הנ"ל בדין הוא שיטול שכרו, וז"ל, והוא פלאי מאי משמיענו המדרש בזה. אכן בהעיר לב ושום שכל יש לומר דהנה השם יתברך ויתעלה מעיד על פינחס שהוא השיב את חמתו, והלא כל החוטאים בדבר פעור ובבנות מואב מתו, וכדאיתא במדרש על פסוק קח את כל ראשי העם והוקע אותם כו' ומנין היו יודעים מי החוטא. אמר הקב"ה אני מודיען כל מי שטעה הענן סר מעליו והשמש זרחה כנגדו כו' עי"ש, וחוץ לזה מתו במגפה כ"ד אלף ועד כמה ליגוף וליזול, עד שהוצרך פינחס להשיב את חמתו ית"ש.

אכן יש לומר כי כללות ישראל הם ערבים זה לזה, ועל צד הערבות נתחייבו אז כל ישראל כלייה ח"ו, ועי"י קנאת פינחס שככה חמתו יתברך ויתעלה. והנה הוקשה להמדרש הנ"ל הלא ידוע ומפורסם בדברי חז"ל ואנו מאמינים בזה, ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואם כן מהו זה שאמר השי"ת למשה רבינו ע"ה פינחס בן אלעזר גוי הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו, הלא זה העולם אין בו כדאי להשתלם לו שכר מצוה.

אכן יש לומר דהנה פינחס למד ממשה רבינו ע"ה ההלכה למשה מסיני הבוועל ארמית קנאין פוגעין בו, ובראותו מעשה זמרי העיר את לבבו לקיים מצוה זו ולקנא קנאת ה' צבאות, בלתי שום כוונה אחרת, אך ממילא נסתעף מזה שהשיב את חמתו ית' מעל בני ישראל שלא יתחייבו כליה ח"ו עבור הערבות כנ"ל, ועל דרך זה נטל פינחס שכרו בהאי עלמא על דבר אשר נסתעף ממצוה זו שעשה, אבל שכר מצוה ממש שעשה לשם שמים לקנאות קנאת ה' צבאות קיים לעד ולעולמי עולמים לעולם הבא.

וזהו שאמר המדרש בדין הוא שיטול שכרו, ר"ל גם בהאי עלמא וכנ"ל.

וזהו מפורש ג"כ באר היטב בפסוק השיב את חמתי כו' בקנאו את קנאתי כו', היינו שהוא עשה רק בכוונה זו לקנא קנאתי ועיי"ז נסבב הדבר ממילא שהשיב את החימה שלי מעל בני ישראל, לכן אמור לו גוי והיתה לו גוי תחת אשר קנא גוי ויכפר על בני ישראל, היינו תחת דבר זה שקיים המצוה לקנא קנאת ה' צבאות, עוד נוסף לזה ויכפר על בני ישראל, ולזה בדין הוא שיטול שכרו, אבל שכר המצוה גופא קיים ועומד לו לעולם הנצחי שכולו טוב, והבן כל זה היטב, עכלה"ק.

- כו -

והנה לפי דברי האוהב ישראל דאף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ"מ אם יש איזה פעולה צדדית שנעשית ע"י המצוה שפיר איכא עבורה שכר בהאי עלמא, א"כ יש לומר דבברית מילה, דלפי דברי הרמב"ם ז"ל במורה נבוכים (חלק ב' פרק מ"ג) דהוא להחליש כח התאוה, א"כ נמצא דחוץ מעצם מצות מילה שנצטוונו מפי הבורא ית"ש למול את בנינו, יוצא מהמצוה עוד פעולה צדדית שעיי"ז נחלש כח התאוה של אדם, וזו היא בעזרתו שלא יחטא כ"כ, ועבור פעולה זו שהיא פעולה צדדית שנעשית ע"י המילה שפיר איכא שכר בהאי עלמא בעד מצות מילה.

- כז -

ובזה יתבאר שפיר הענין שכתב בספר אות חיים ושלוש הני"ל שלא נזכר מקור למה שאומרים פסוקים אלו בברית מילה, דהנה בפסוקים אלו נרמז ענין שכר מצוה בהאי עלמא, שפינחס קיבל שכרו משלם בעולם הזה, ע"כ כיון דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ע"כ באמת לא נמצא המקור לומר פסוקים אלו בברית מילה. אמנם כיון דלמעשה איכא שכר מצוה בעד מצות מילה, מחמת הפעולה הצדדית שיוצאה מהמילה, והיא החלשת כח התאוה של האדם, ע"כ שפיר איכא שכר בעד זה, ולכן באמת אומרים

פסוקים אלו בעת המילה, לרמז דשאני מצות מילה מכל המצוות, בדמילה איכא שכר מצוה בהאי עלמא כיון שיוצא ממנה פעולה צדדית שהיא החלשת כח התאוה כנ"ל.

- כח -

ולפי"ז יובן מה דאיתא בילקוט (רמז ע"א) משום שאמר אליהו זכור לטוב כי עזבו בריתך (מלכים א' י"ט) על כן צריך לעמוד אצל כל ברית ולבא להגיד בשמים כי ישראל משמרים הברית ע"ש. ויפלא דאליהו הנביא יקטרג על ישראל ח"ו, וביותר יוקשה דהלא באמת כל יהודי מל את בנו, ואם נמצא במקום סכנה ח"ו אשר אין ביכלתו למול אותו, הרי הוא פטור כמבואר בתז"ל דאונס רחמנא פטריה.

אך י"ל דנרמז בזה דבר נפלא, דהנה בזמנינו אלו שיצאו כמה אלפים ורבות מאחינו בני ישראל מברית המועצות, ויש ביניהם כמה וכמה אלפי ילדי ישראל שלא זכו לברית מילה בהיותם תחת שלטון הקאמוניסטען, וכעת שבאים לארץ ישראל או לארצות הברית כמעט אין מי שיעזור להם לערוך להם ברית מילה כמצווה בתורה הק' על כל אחד ואחד מישראל, זולת שרידים אשר ה' קורא אשר קיבלו על עצמם לעשות דבר זה.

וברוך ה' שזכה הרב גוטניק שיחי' ונתגלגלה זכות על ידו שבכל שנה עורך ברבים בר מצוה לאלף ילדי ישראל שיצאו מברית המועצות, וזהו כמה שנים לאורך ימים ושנים טובות שהוא מתעסק בזה בירושלים עיה"ק, ובודאי הוא זכות גדול, ושמעתי שהרב גוטניק דואג בעבור ילדי ישראל אלו שיעברו ברית מילה כדת וכדין, וא"כ הוא זכות גדול מאוד אשר לאו כל אדם זוכה לזה.

ולפי"ז שפיר יתקיים בו ברכת ה' בכל אשר יעשה, ויקבל שכר מצוה בהאי עלמא ג"כ בכפלים לתושי', כנ"ל דע"י מצות מילה שפיר מקבלים שכר בעולם הזה.

- כט -

וזהו ביאור הענין שאמר אלי הנביא להשי"ת כי עזבו בריתך, ומסתמא לא עלתה בדעתו של אליהו הנביא שהוא סניגורן של ישראל, לעורר עליהם קטרוג ח"ו, אך י"ל דכוונתו היתה להתאונן לפני הקב"ה על מצבן השפל של ישראל בעת גלותם, דאין מי שידאוג עבורם שימולו את עצמם כדת וכדין, וע"כ אמר כי עזבו בריתך, ולא היתה כוונתו לקטרג ח"ו אלא לעורר רחמים על ישראל, ראה נא בענינינו איך שאנו נמצאים במצב כזה שיש אלפי אלפים ילדים מאחינו בני ישראל בארצות הגולה שלא זכו לברית מילה, וזהו כי עזבו בריתך.

- ל -

ובאמת יש לומר לפי זה, דאין זה עונש לאלהו מה שהוא נמצא אצל כל ברית מילה ומעיד על ישראל שהם משמרים הברית, אלא אדרבה שכר הוא לו, כיון שדאג לטובתן של ישראל בהתאוננו לפני הקב"ה על שיש כ"כ הרבה מישראל שלא נמולו, והם אינם אשמים בזה, ע"כ קיבל שכרו שיזכה להיות אצל כל ברית מילה בכל הדורות, ודו"ק.

ואיתא בשם הגה"ק מוה"ר שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא, בנו של הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע, לפרש מאמר תיקוני זוהר הק' איזהו חסיד המתחסד עם קונו, דהכוונה דכל מבקש ה' מוסר גופו תמיד עבור הקב"ה, אמנם מסירת נפש גדול מזה הוא מי שאינו מסתכל כלל אפילו על נשמתו ואפילו זאת מוסר עבור קדושת שמו יתברך, "איזהו חסיד המתחסד עם קונו", שהוא עושה חסידות עם דבר הנוגע לקונו, עם הנשמה שלו, וזהו המסירת נפש היותר גדול, אתדה"ק.

ודבר זה ראינו אצל הרב גוטניק נ"י שהוא מתחסד עם קונו, דאינו מסתפק במה שמוטל עליו לעשות מצות ומעשים טובים, אלא דואג לכך שכל ילדי ישראל יקבלו עליהם עול תורה ומצוות ויניחו תפילין כראוי, והרב גוטניק נ"י מחלק להם תפילין בתוככי

יח דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

ירושלים עיר הקודש בכל שנה ושנה, ומה מאוד נפלא המחזה לראות דבר כזה, איך שאיש ישראל דואג להיות מתחסד עם קונו דייקא, להרבות פעלים לתורה ולתעודה ולהרבות חיילים להקב"ה עושי רצונו יתברך.

- לא -

ועל כגון זה אפשר להמליץ מאמר הכתוב (ויקרא כ"ו, ג') אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

וגם שם נלאו המפרשים לתרץ מדוע הבטיח הכתוב שכר מצוה בעולם הזה, ונתתי גשמיכם בעתם וגו', הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

- לב -

ואיתא שם במדרש הה"ד (תהלים קי"ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד רבונו של עולם, בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלונית אני הולך והיו רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וכו', רבי מנחם חתנא דרבי אלעזר בר אבינא אמר חשבתי מה שכתבת לנו בתורה אם בחקותי תלכו ומה כתיב תמן ונתתי שלום בארץ וכו', וצריך ביאור.

- לג -

ועלה ברעיוני לפרש הפסוק חשבתי דרכי וגו' דהנה כשהאדם נמצא בביתו יותר קל לו לקיים מצות התורה מאשר כשהוא על הדרך, דאז קשה ביותר לקיים המצות כתיקונן. וזהו הכוונה חשבתי דרכי, דדוד המלך ע"ה חשב איך לעבוד את השי"ת אף בהיותו בדרך, ואשיבה רגלי אל עדותיך.

ודבר זה רואים אצל הרב גוטניק נ"י שמזכה את הרבים בקניית תפילין, וכל זה עושה בהיותו על הדרך בארץ ישראל, רחוק מביתו, וא"כ הוא זכות גדול איך שאפילו בהיותו על הדרך ג"כ מקיים חשבתי דרכי, ואשיבה רגלי **אל עדותיך** דייקא, דמצינו דמילה נקראת אות, שהוא עדות לישראל שהם שומרים ברית ה', וגם מצינו שהתפילין נקראים **עדות**, דבזה מעידים ישראל על הקב"ה שהוא מנהיג ובורא לכל הברואים, שמע ישראל ה"א ה"א, וכיון דהרב גוטניק מקיים בזה חשבתי דרכי ואשיבה רגלי **אל עדותיך**, לזכות את הרבים שיקיימו ב' מצות הנ"ל שנקראים עדות, ע"כ מגיע לו בעד זה שכר מצוה בהאי עלמא.

- לד -

וזהו שאמר הפסוק, אם בחוקותי **תלכו**, דאף כשאתם הולכים בדרך ג"כ תקיימו המצוות ותשתדלו שעוד אנשים מישראל יקיימו מצות אלו, אז בודאי תזכו לשכר מצוה בהאי עלמא, דדבר זה קשה מאוד ויש בה מסירות נפש לקיים המצוה אפילו בהיותם בדרך, ומכיר אני בהרב גוטניק דאף כשנוסע למדינת כינע לחפור שם אבנים טובות ומרגליות, כוונתו בזה שיהי' לו די מחסורו **אל עדותיך**, כדי לזכות את הרבים שיקיימו מצות הנ"ל שנקראים עדות, ולא עוד אלא שמוסר נפשו ונוסע לארץ ישראל לערוך שם בר מצוה בפומבי לאלף ילדים מבני ישראל שהגיעו מרוסיא שנכנסים למצות, וזהו מסירת נפש עבורו שנודד מביתו כדי לזכות את הרבים, ועבור מסירת נפש מגיע שכר מצוה בהאי עלמא כנ"ל, ע"כ מבטיחו הכתוב ונתתי **גשמיכם בעתם**, אף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, מ"מ בכגון דא נותנים שכר אף בעולם הזה.

- לה -

וכבר אמרתי להמליץ על כבודו נ"י מה שאמר הכתוב (ישעי' ס' כ"ב) הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום אני הוי' בעתה אחישנה, דהילדים הקטנים האלו קודם שנכנסו לגיל המצוה, יהי' **לאלף** פי' בין אלף ילדי ישראל שנכנסים למצות תחת חסותו של הרב

כ דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

גוטניק נ"י, והצעיר לגוי עצום, דאח"כ ירבו ויעצמו במאוד מאוד בקיום התורה והמצוות.

- לו -

והשייכות לסיום הפסוק אני הו"י בעתה אחישנה, יש לפרש לפי מה שכתבנו למעלה בביאור מה שאמר הפייטן אנעים זמירות וכו' פארו עלי ופארי עליו וכו' דודי צח ואדום ללבשו אדום, פורה בדרכו בבואו מאדום, והבאנו שם דע"י מצות תפילין יזכו ישראל להכניע שונאיהם ויגאלו מגלותם, עי"ש. עוד הבאנו שם מה שכתב המפרש במדרש שיר השירים על פסוק דודי צח ואדום, צח היינו לבן, ורומז אל הנהגתו במדת רחמים, ואדום רומז על הנהגתו במדת חרון וכעס, בדין ומשפט ונקמה וכו' עי"ש.

- לז -

ולפי זה אפשר לומר ביאור תיבות אני הו"י בעתה אחישנה, דלכאורה צ"ב מדוע הזכיר שם הו"י, שם הרחמים, ולא אמר אלקים, שהוא מדת הדין, דלעתיד לבוא יתנהג בדין ונקמה נגד שונאי ישראל. אך להנ"ל מובן שפיר, דכיון דע"י מצות תפילין שמזכה לאלפים ורבבות נערי בני ישראל, מעורר בזה רחמי שמים על ישראל, ע"כ אמר לשון רחמים, אני הו"י בעתה אחישנה, דע"י מצות תפילין בזמנו אחישנה, להחיש עת גאולתינו ופדות נפשינו בבי"א.

- לח -

ואפשר להוסיף עוד בביאור מה שאמר בעתה אחישנה, דלכאורה צ"ב, אם היא בעתה לא הוי אחישנה, ודרשת חז"ל בזה ידוע, דזכו בעתה לא זכו אחישנה.

ויתבאר עפ"י מה שמובא בספר ברכה שלימה וז"ל, שמעתי מדודי זצ"ל בליל ש"ק פרשת ואתחנן עדר"ת לפ"ק בזמן התפרצות המלחמה לכות אסטרייך וחברותיה ע"י מלכות רוסיא וחברותיה, סיפר אז מהגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שעמד

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה כא

פעם אחת אצל כסא קדשו, ובא איש אחד מרוסיה ונתן פתקא לרבינו מצאנו זצ"ל בקובלנא על מלכות רוסיה איך שמצערים מאוד ומציקים לישראל שבמלכותו, והתלהב רבינו מצאנו והשליך ראשו הקדוש לאחוריו כדרכו בקודש והיה תפוש בשרעפיו ופתח פיו הקדוש ואמר מקובלני מרבינו מראפשיץ זצ"ל שהיה מקובל מצדיקים שקודם ביאת המשיח תתחלק מלכות רוסיה לחלקים רבים ותבטל מלכותו כו' עכ"ל.

- לט -

ויש להמליץ על זה מה שאמר **בעתה אחישנה**, דכשיבא העת וזמן למפלת הרשעים, ומלכות רוסיה תבטל ותתחלק לחלקים רבים, אז **אחישנה**, אפשר להחיש גאולת ישראל, כי הוא עת וזמן מוכשר לזה, ע"י שמקרבים נשמות ישראל לקיום התורה ומצוותי, וכנ"ל דזה מרומז ברישא דקרא **הקטן יהי לאלף והצעיר לגוי עצום**.

- מ -

ועיין בספר קול אל"י שכתב (בפרשת ראה) על פסוק עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו', וז"ל, הנה הנגינה על תיבת תעשר הוא זקף קטן, י"ל דבא לרמז מה דאיתא בגמרא במסכת שבת (דף קי"ט) עשר בשביל שתתעשר, לכן בא הטעם זקף קטן, לרמז על זקיפת המדרגה מקטנות לגדלות עכ"ל.

- מא -

ועל הרב גוטניק נ"י אני ממליץ ג"כ הפסוק **עשר תעשר**, דבמה שנותן מעשר וצדקה הוא מקיים בזה **זקף קטן**, להעמיד ולהגביה את הקטנים האלו כשנכנסים לעול המצות, ומקיים בזה מצות **עשר תעשר**, ובשכר זאת יזכה לקיום יעוד כל הברכות שנאמרו שם, **ואכלת שם לפני ה' ואושמחת אתה וביתך**, שיזכה לרב נחת מכל יוצאי חלציו שיחיו וישמח הוא בהם והם ישמחו בו עד עולם אנס"ן.

- מב -

ובאמת אי אפשר להעלות על הכתב הצער הגדול והנורא שיש לשכינה הק' כביכול כשבני ישראל סרים מדרך ה', ומתרחקים ממנה, שאין לשער ולתאר גודל הצער והעגמת נפש בזה, כאם שמבכה על בניה הנאבדים ממנה שאי אפשר לבטא ולהמחיש הצער והכאב כדי לעורר אותנו מתרדמתינו העמוקה בראותינו איך שעם ישראל מאבד את בניו מדי יום ביומו ומדי שעה בשעה ואין אנו שמים לב לזה ולא עולה אפילו על מחשבתינו לטכס עצה איך להציל אפילו נפש אחת מישראל מיוצאי רוסיא, שמחכים לעזרה בעניני יסודי הדת להכניסם בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, לקנות להם תפילין ומזוזות, ללמדם יסודי הדת, לחנך הבנים והבנות להכניסם במוסדות חינוך לקרב אותם ולדבר על לבם, ליתן להם חבילות יין בשר ודגים וכל מטעמים לשבת ויום טוב, לסדר להם שיעורים כמה פעמים בשבוע וכו', וצריכים לעורר את לבבינו לחפש דרכים ועצות איך לצאת את העם לבקש צאן אובדות להחזירם ולהשיבם אל חיק אמותם. והרב גוטניק זכה לזכות את הרבים בזה. ואשרי חלקו שנטפל למצוה רבה הלזו של הצלת עם ישראל, והי' יהי' בעזרו גם הלאה, ויהי חלקי עמו. אשרי מי שענינו פקוחות ללכת בדרך ה' בזיכוי הרבים לקרב לב בנים על אבות לאבינו שבשמים, בדעה ושכל טוב.

- מג -

וידוע שבמצות צדקה אין לך דבר שהוא קודם לפדיון שבויים כמבואר ברמב"ם (פרק ח' מהלכות מתנות עניים הלכה י') פדיון שבויים קודם לפרנסת עניים ולכסותו, ואין לך מצוה גדולה כפדיון שבויים וכו', והמעלים עין מפדיונו הרי זה עובר על "לא תאמץ את לבבך, ולא תקפוץ את ירך, ועל לא תעמוד על דם רעך, וביטל מצוה פתוח תפתח את ירך לו, ומצות וחי אחיך עמך, ואהבת לרעך כמוך, והצל לקוחים למות, והרבה דברים כאלו, ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים עכ"ל, והמעלים עינו מלעזור לעולי רוסיא חמור יותר ממעלים עין מפדיון שבויים, שהרי הוא

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה כג

כבר פדוי ואין כאן נסיון הממון הגדול לפדותו, רק לעזור לו שיוכל לקיים עיקרי יסודי הדת.

ולזה זכה הרב גוטניק נ"י שלא העלים עיניו מן הצדקה, וביותר מפדיון שבויים ברוחניות לעולי רוסיא, בודאי גדול זכותו כמאמר הרמב"ם הנ"ל ואין לך מצוה רבה כפדיון שבויים, וצדקתו עומדת לעד, כמו שמצינו באבות (פרק ב' משנה ב') וכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד. ומבואר בספר חסידים (סימן ס"ה): **וצדקתו עומדת לעד** (תהלים קיב, ג), **זה המזכה את הרבים**, כגון מלמד ליראי ה' תיקון תפילין לתקן לאחרים.

ובסי' חסידים תנינא" אות פ"ט (ע' מה) כתב, וז"ל: תמיד תהי' בסיועי עושי מצוה, ולזכות את הרבים להרגילם בציצית ותפילין. ותאמץ עצמך להרגיל בפי התינוקות שמע ישראל ודברים טובים,

(ו) אשרי חלקם של ישראל שע"י ציצית, תפילין ומזוזה ניכר בהם שהם בני מלכים כמ"ש הזהר דברים (דף רס"ו ע"א) **זכאה חולקהו דישאל**, כדן אשתמודען ישראל דאינון בני מלכא קדישא, **דהא כולהו אתרשימו מינה**. **אתרשימו בלבושיהו**, בעטופייהו דמצוה, **אתרשימו ברישיהו**, בבתי דתפילי בשמא דמאריהו, אתרשימו בידיהו ברצועי דקדושה. . **אתרשימו בבתיהו במזוזה דפתחא**. בכלא רשימין דאינון בני מלאכא עילאה. זכאה חולקהו, עכ"ל.

אשרי חלקם של ישראל, כי אז ניכרם ישראל שהם בני המלך הקדוש, כי כולם רשומים ממנו. . רשומים בלבושם, בעטוף של מצוה. רשומים בראשם, בבתיים של התפילין, שהם שם של אדונם. רשומים בידיהם, ברצועות של קדושה. . רשומים בבתיהם, במזוזה בפתח. בכל דבר הם רשומים שהם בני מלך העליון. אשרי חלקם. (פירוש "הסולם" כאן). ועיין ג"כ בזהר שם לפני"ז (דף רס"ה ע"א).

(ז) עיין כתובות (דף נ' ע"א): וצדקתו עומד לעד, רב הונא ור"ח, ח"א זה הלומד תורה ומלמדה, וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים. ועיין בהגהות "מקור חסד" (להר"ר ראובן מרגליות) לספר חסידים כאן.

(ח) לרבינו משה הכהן, בן אחותו של רבינו הרא"ש (ירושלים, תר"ץ). "ספר חסידים" זה נזכר ב"שם הגדולים" להחיד"א בשם "ספר חסידים כת"י". הזכירו הרב כנסת הגדולה, חו"מ סימן קס"ג, בהגהת הטור אות כ"א.

כד דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

ולהיות סרסור להשכיר מלמדי תינוקות וסופרים ולהגיה ספרי תורות שלא יהי' בהם טעות. עכ"ל.

- מד -

ויש להוסיף עוד בביאור הפסוקים, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן וגו', וברשי"י לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

ודקדקו המפרשים בזה דמה הועיל במה שיחסו אחר אהרן, הלא עדיין שייך טענת השבטים שאבי אמו פיטם עגלים לעכו"ם והוא הרג נשיא שבט מישראל.

- מה -

אך י"ל בזה עפימ"ש בספה"ק קדושת לוי בפרשינו וז"ל, או יבואר פנחס בן אלעזר כו', ויש לדקדק דתיבת בתוכם הוא מיותר. ועוד יש לדקדק דפנחס לא עשה רק דבר אחד שהיה מקנא קנאת ה' צבאות והקב"ה שילם שני שכרים, ברית שלום וברית כהונת עולם. ונראה דהנה חז"ל אמרו פנחס זה אליהו, ובתנ"ס מביא בשם תנא דבי אליהו שהיו חולקים ממי בא אליהו, אם מרחל אם מלאה, ובא אליהו ואמר להם שאני מבני בניו של רחל. ונראה דאלו ואלו דברי אלקים חיים, דהכלל הוא שאם רואה אדם ח"ו בני אדם שעוברין עבירה וכועס תיכף עליהם ומקנא קנאת ה' צבאות אזי ח"ו מעורר דינין על ישראל, אבל פנחס אע"פ שקנא קנאת ה' צבאות אעפ"כ לא היה מעורר עליהן דינין חס ושלוש רק חסדים גדולים ומכפר על בני ישראל, והוא היה המליץ על ישראל כדאיתא בגמרא שבא ותבטן בקרקע ואמר לפניו רבשי"ע על אלו יפלו כ"ד אלף מישראל, ומחמת זה נתן לו הקב"ה שני שכרים ברית שלום מחמת שקנא קנאת ה' צבאות, וברית כהונת עולם מחמת שהיה בתוך בני ישראל ולא היה מופרד מהם והיה מעורר עליהם חסדים וכיפר עליהם מדת כהן הוא חסד ומכפר על בני ישראל. וזהו הרמז בפסוק פנחס בן אלעזר כו'

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות **תורה** כה

השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי, ואעפ"כ היה בתוכם והיה מעורר עליהם חסדים, לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום מחמת הקנאה. והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל, כי אע"פ שקינא כיפר על בני ישראל והיה מעורר עליהם חסדים.

ובזה תבין דאלו ואלו דברי אלקים חיים, דבאמת אליהו הוא פנחס, ונמצא הוא בא מבני בניו של לאה, ומה שכתוב בתנא דבי אליהו שאמר שהוא מבני בניו של רחל, כי זהו לשון תנא דבי אליהו, עד שבא אליהם ואמר להם זה שאני אליהו אני מבני בניו של רחל, כי בשעה שקנא קנאת ה' צבאות בא אליו נשמה מרחל כי ברחל כתיב ותקנא רחל באחותה, וזהו מדתה. וזהו שכתב שם שאמר להם זה שאני אליהו שיש לי נשמה יתירה שאני נקרא אליהו אני מבני בניו של רחל, זהו הנשמה הוא מרחל שנאמר בה ותקנא רחל, וגם רחל הוא מלכות הוא הנוקם, עכלה"ק של הקדושת לוי.

נמצא מדבריו דאף שלפנים הי' נראה כאילו פינחס קינא במדת הכעס והגבורה, מ"מ באמת עשה זאת רק מחמת גודל אהבת ישראל שבו ומחמת מדת החסד שהיתה בו.

- מו -

וזהו הכוונה במאה"כ תחת אשר קנא **לאלקיו**, רמוז לדין, דתחת קנאות מכח מדת הדין שהי' נראה לעינים בפשטות, הי' באמת בבחינת **ויכפר על בני ישראל**, חסד גדול לישראל שכיפר עליהם.

- מז -

וזהו מה שאמר הכתוב בקנאו את קנאתי **בתוכם**, דפנחס ידע שתוכם ופנימיותם של בני ישראל הוא טוב, ורצונם לעשות רצונו של מקום אלא שבעוה"ר נכשלו בחטא ע"י זמרי בן סלוא, וע"כ העיד הכתוב דכל קנאתו שקינא היתה רק בשביל **בתוכם**, כי ראה

וידע מה שיש בתוכם של ישראל, דבתוכם הם טובים ורוצים להיות טובים.

- מח -

ודבר זה רואים אצל אחינו בני ישראל ממדינת רוסיא שעולים לארץ ישראל, רואים בחוש דמה שלא הלכו בדרך התורה בהיותם בארצות פזוריהם היתה רק משום שלא היה מי שילמוד עמהם ויזכיר להם שהם יהודים קדושים בני א-ל חי, אמנם מהרגע שבאו לארץ ישראל ויש עסקנים שמתעסקים עמהם, וביותר מה שעושה הרב גוטניק נ"י לזכות אותם במצות מילה ותפילין, אין לך מצוה גדולה מזו, דרואים אצלם דתיכף כשבאו לארץ ישראל ומתחילים לעבוד עמהם, שפיר מסכימים להניח תפילין ולמול את עצמם, כי בתוך תוכיותם הם בכלל ישראל קדושים הם, ואע"ג שבאמת מחויבים כל ישראל לעשות זה מכח ערבות, דכל ישראל ערבים זה בזה, אמנם כבודו עושה זאת מגודל מדת החסד, שכהן הוא מדת החסד, כמאמר הכתוב תומיך ואוריך לאיש חסידך, ומחמת אהבתו לכל אחד מישראל^ט, בפרט לצאן קדשים אלו

(ט) וז"ל הרמב"ם ה' תשובה פ"י ה"ג: כיצד היא האהבה הראויה, הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגג בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה האשה, והוא שוגג בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה, ע"כ.

ובספר הרוקח בשורש האהבה בע' ה', וז"ל: האוהב אינו חושב הנאת העולם הזה, ואינו חושש בטיולי אשתו ולא בבניו ובנותיו, והכל כאין גודו רק לעשות רצון בוראו ולזכות אחרים ולקדש שמו, ולמסור עצמו באהבתו כאברהם אבינו עליו השלום שאמר הרימותי ידי אם מחוט ועד שרוך נעל (בראשית י"ד), וכפנחס שמסר עצמו כשהרג זמרי (במדבר כ"ה). ואין מנשאין את עצמן ואין מדברים דברים בטלים, ואינם רואין פני נשים, ושומעים חרפתם ואינם משיבין, וכל מחשבותם עם בוראם, ומנעימים זמרים לקונם, וכל עשיית מחשבותם בוער באש אהבתו יתברך, אשריו בזה ולבא, והנפש מלאה אהבת ה' וקשורה בעבותות האהבה בשמחה ובטוב

שיצאו מחשיכה לאורה ואין איש שם על לב לקרבם אל מצות ה' וליסודות הדת' כמו ברית מילה ותפילין ומזוזות וכדומה, ע"כ שפיר גדול זכותו ויקבל שכרו משלם", כמו שקיבל פינחס שכרו אף בעולם הזה.

- מט -

ובזה יש לפרש מה שבא הכתוב ויחסו אחר אהרן, דהנה אהרן ה' הכהן הראשון, וידוע מה שאמרו חז"ל כהנים קפדנים הם, ומכל מקום מצינו בכהנים שהצטיינו במדת החסד כמאמר הכתוב תומיך ואוריך לאיש חסידיך, והכוונה, דאף שבגלוי ה' נראה לעינים כאילו הם כהנים קפדנים, מ"מ בתוכם ובעיקרם היתה מדתם מדת החסד כנ"ל, וע"כ בא הכתוב ויחסו אחר אהרן דייקא, דבזה הלך פינחס בדרכי אבי אהרן, שהיה אוהב

לבב, ולא כעובד רבו בעל כרחו, אלא להשלים רצון בוראו ולעובדו בשמחה ובישרות לבב, עכ"ל.

וגדול זכות מצוות אלו (מילה תפילין ומזוזות) במיוחד לשמירה ולהצלה, כי מצוות אלו הם בבחי' "מת מצוה", שמעטים המה המתעסקים בהם, כדאיתא בספר חסידים (סימן רס"א), וז"ל: **אהוב לך את המצוה הדומה למת מצוה שאין לה עוסקים**, כגון שתראה מצוה בזויה או תורה שאין לה עוסקים כו', אתה תלמדם **ותקבל שכר גדול כנגד כולם**, כי הם דוגמת מת מצוה, עכ"ל. וכעין זה כתב ג"כ שם (בסימן ק"ה), וז"ל: **כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה, תדרשנה לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה רודפים רדוף אחרי' לעשותה כו', עכ"ל**].

(י) מזוזות כוללת כל המצוות ושקולה כנגד כל המצוות כמבואר בסידור עם דא"ח לכ"ק אדמו"ר ר' דוב בער (בנו של הרב בעל השו"ע והתניא), **דמזוזות כוללת כל המצוות ושקולה כנגד כל המצוות** (עיי"ש דף רע"ה ע"ב ואילך).

(יא) אינו נקרא צדיק תמים עד שיקיים ר"ת של תמי"ם: **תמי"ד יקיי"ם מצו"ת מצו"ת** (ר"ת מזוז"ה, ציצית, תפילין), כמ"ש ספר הגן דרך משה (ליום אחד עשר - דף י"ח ע"א ואילך) וז"ל: **אינו נקרא צדי"ק תמי"ם עד שיקיים ר"ת של תמי"ם**, תמי"ד יקיי"ם מצו"ת מצו"ת, וזהו מצו"ת ר"ת מזוז"ה ציצית תפילין. ואפרש לכם מתחילה מצות מזוזות, שכל אדם מחוייב לבדוק מזוזתו פעמים בשבע שנים, ואפילו אם קנה אדם מזוזת חדשה **יבדוק אותה אם היא כשירה, עכ"ל**.

כח דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ולזה יחסו לפינחס אחר אהרן אבי אביו, ודו"ק.

- נ -

וכבר הבאתי לעיל מה שכתב הישמח משה בפרשתינו דהמזכה את הרבים אשר אמרו חז"ל דהמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, וכיון דאין חשש שיחטא אפשר ליתן לו שכר מצוה בהאי עלמא. וע"כ פינחס שזיכה את הרבים ע"י שקינא לאלקיו וכפר על בני ישראל, קיבל שכר בעולם הזה ג"כ, וכמ"ש במדרש הנ"ל בדין הוא שיטול שכרו בעולם הזה.

וכן הרב גוטניק נ"י שהולך בדרכי אבותיו הכהנים, כמו פינחס בן אלעזר שזיכה את הרבים וזכה לשכר מצוה אף בעולם הזה, וכן כבודו נ"י מזכה את הרבים, בודאי יקבל שכר בעולם הזה ג"כ, ויתרבה עשרו בעזרת השי"ת כהנה וכהנה, ויארץ ימים ושנים בטוב ובנעימים, וכמו שידוע דכל הזהיר במצות מזוזה יאריכו ימיו ושנותיו כמו שכתוב בפרשת ואתחנן (ו, ת) **"וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך"**, ונשנה בפי עקב (יא, כ). ובפי עקב שם (פסוק כ"א) מפורש שכר המצוה: **למען ירבו ימיכם וימי בניכם** על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ".

- נא -

וז"ל הטור (יורה דעה סימן רפ"ה): **וכל הזהיר בה [במצות מזוזה] יאריכו ימיו וימי בניו, דכתיב למען ירבו ימיכם" וימי**

(ב) ופעם אחת נשאלתי מאיש אחד שאביו נפטר בשנות השבעים ושנים לימי חייו, ושאלתו היתה, היות ואביו היו לו תפילין מהודרים אם מותר להניח אותם בלי לבדוקם, ועניתי לו מה שכתב במסגרת זהב על קיצור שו"ע בסוף סימן י', מי שקונה תפילין של אדם שמת צריך לבדוקן, דהלא בשכר תפילין אורך ימים, וזה שמת חוששין לתפיליו שאינם כשרים עכ"ד.

ואפשר לומר דאפילו אם האיש הזה נפטר בהיותו בן ע' או בן פ' שנים, ג"כ אפשר שאם היו לו תפילין כשרים הי' מאריך ימים ושנים יותר. (ועי' בב"י

בטאור"ח סימן ל"ט וע"ע בסנהדרין דף צ"ב, ומשם אינו ראוי לכאן ששם ידע בוודאי שהתפילין היו כשרים). ואחר שבדקו התפילין הנ"ל, מצאו שבתבת מיכם היי נפסק אות מ', וד"ל.

עוד אמרתי לו אז, דיודע ששמירת הבית ע"י המזוזה הוא נס נגלה, ועיין מ"ש בטור (יורה דעה סימן רפ"ה): **וכל הזהיר בה** [במצות] וגדולה מזה שהבית נשמר על ידה וכו', וכתב הבית יוסף, וז"ל: **וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו**. ואע"ג דיותר חביב לאדם אריכות ימים משמירת הבית, משום דאריכות ימים הוא נס נסתר **ושמירת הבית הוא נס נגלה, שהדרים בשאר בתים שאין בהם מזוזה נזקין והדר בבית שיש בו מזוזה ניצול**, קרי לשמירת הבית גדול. אי"נ, משום דשמירת הבית הוא הפך מנהג מלך של ב"ו, שהוא מבפנים ועבדו משמרים אותו מבחוץ, קרי לי גדול, עכ"ל.

ובפרישה הביא את דברי הב"י הנ"ל, וכתב על זה, וז"ל ואפשר דקאי אדסמך, ובא לומר, **לא זו [בלבד] שאינן מתים כשיש מזוזה, אלא אפי' אינן ניזוקין**, משא"כ כשאין שם מזוזה דמתים, כמ"ש לפני זה.

גדולה מצוה מזוזה משאר כל המצוות, דמלבד השכר על קיום מצוה זו (אריכות ימים), מגיע לו הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה, שהבית נשמר על ידה, כמ"ש הב"י וז"ל: לפע"ד נראה דה"י, וגדול מזה, **דלא לבד שהקב"ה נותן לאדם שכרו על קיום מצוה זו**, דהיינו אריכות ימים הוא ובניו, **אלא אף זה דהמצוה עצמה היא שומרת ביתו**, שע"י נשמר (מבית) [הבית] מכל היזק. משא"כ בשאר כל המצוות, דאע"ג דנאמן הוא יתברך שישלם לאדם שכר לעתיד על קיום מצותו, מכל מקום אין מגיע לו שום הנאה וריוח מגוף קיום המצוה בעצמה. משא"כ **במצוה זו דאיכא הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה, שהבית נשמר על ידה**. וזה נוסף לו על השכר שיתן לו הקב"ה על קיום המצוה, כמו שנותן שכר על כל שאר קיום מצוותיו לפום צערא אגרא, עכ"ל.

וגדולה מצוה מזוזה משאר כל המצוות, שאפילו אם האדם ישן ואינו עושה כלום, אעפ"י המזוזה מגינה עליו, כמ"ש בט"ז כאן (ס"ק א') כתב, וז"ל: ולי נראה, דתחילה אמר שבמזוזה יש יחוד שמו יתברך ובבואו ובצאתו יזכור יחודו יתברך, ועל זה אמר וכל הזהיר בה, דהיינו שתמיד זוכר יחודו יתברך, בזה זוכה להאריכות ימי בניו, ואחר כך אמר, **אפילו אם אין האדם עושה כלום אלא ישן על מטתו, מכל מקום גדולה המצוה הזאת דאפי' בעידנא דלא עסיק בה מגינה עליו**. וזה היפך ממה דאיתא בסוטה (דף כ"א ע"א) מצוה לא מגינה עליה אלא בעידנא דעסיק בה, וכאן תמיד מגינה על הבית בלי פועל האדם אז אלא שהוא ישן, וכמו שסיים הטור, כנ"ל נכון, עכ"ל.

בניכם, עכ"ל. ועד"ז הוא בשו"ע שם (סעיף א'): **וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו**, עכ"ל.

וממשיך בטור שם, וז"ל: וגדולה מזה, **שהבית נשמר על ידה**, כמו שדרשו"ט בפסוק ה' שומרך וגומר"ט, מלך ב"ו מבפנים ועבדיו שומרין אותו מבחוץ, ואתם ישנין על מטתכם והקב"ה שומר

וידוע דעיי המזוזה זו המות מן הבית. - מזוז"ת הוא אותיות זו מות, כמ"ש התיקוני זהר (תיקון כ"ב - דף ס"ו ע"א) וז"ל: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך, אלן תרין סמכי קשוט, **זו מות מן ביתא דאיהי שכיתנא ולא אתקריב לגבה**, הה"ד (במדבר א, יח) והזר הקרב יומת, ואתון דמזוז"ת **אינן ממש ז"ז מו"ת**, עכ"ל.

[וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך, [מזוזות] אלו [הם] שני סומכי האמת [נצח והוד]. [עיי המזוזה] זו מות מן הבית שהוא השכינה ולא נקרב אליה. זהו שכתוב והזר הקרב יומת. ואותיות של מזוז"ת הן ממש [האותיות של] ז"ז מות. (פירוש "מעלות הסולם" כאן)].

וז"ל זהר חדש רות (דף פ"ד סע"ד ואילך): ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם (שלח טו, לח). מאי שנא [דהכא] ובשבת לדרתם חסר, דכתיב (תשא לא, טז) לעשות את השבת לדרתם חסר. דתנינן, תקנו פרשת ציצית בק"ש. [ובדירתו] של אדם נמצא פרשת ק"ש חוץ מפרשת ציצית שחסר משם. במה נשלם, אלא **כשאדם מתעטף [בביתו] בציצית ויוצא בו לפתחו** הרי נשלם, והקב"ה שמח בו, ומלאך המות זו משם [והיינו לדרתם, שיהי שלם ויצא מפתח ביתו במצוה זו, ומלאך המשחית זו משם] **וניצול האדם מכל נזק**. מנלן, ממאי דכתיב **מזוזות**, מאותיותיו משמע ז"ז מו"ת, **שלא ניתן לו רשת לחבל וזו מפתחו**, עכ"ל, עיי"ש בארוכה.

(ג) וממשיך, וז"ל: ואם אינו זהיר בה יתקצרו, דמכלל הן אתה שומע לאו. וכן דרשו חכמים (שבת דף ל"ב ע"ב) בעון מזוזה בניו ובנותיו מתים קטנים דכתיב (ירמ"ב ב, לד) דם נפשות אביונים נקיים וסמך ליה לא במחתרת מצאתים, עכ"ל.

(ד) ומסיים: ואם אינו זהיר בה יתקצרו, עכ"ל.

(טו) מנחות דף ל"ג ריש ע"ב.

(טז) תהלים קכה, ה: ה' שומרך ה' צילך על יד ימינך. פסוק זה הובא גם במנחות דלהלן. ועיין ג"כ זהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד). ובמס' ע"ז (וכן בזהר פ' ואתחנן) דלהלן הובא הפסוק "ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם".

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה לא

אתכם מבחוץ. וע"כ נתינתה בטפח החיצון, שיהא כל הבית לפנים הימנה ובשמירתה, עכ"ל.

ומקורו מש"ס מנחות (דף ל"ג ריש ע"ב). וז"ל שם: אמר רבא, מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר. מאי טעמא . . . רב חנינא מסורא אומר, כי היכי דתינטריה (לכל הבית מן המזיקין, רש"י). אמר רבי חנינא, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם מלך יושב מבפנים ועם (נ"א ועבדיו) משמרין אותו מבחוץ, מדת הקב"ה אינו כן, עבדיו יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך (דמזוזה ליד הימין היא בכניסתו, רש"י), עכ"ל.

וז"ל הש"ס מס' ע"ז (דף י"א ע"א): אונקלוס בר קלונימוס איגייר. שדר קיסר גונדא (גדוד, רש"י) דרומאי אבתריה . . . כי נקטי ליה ואזלי, חזא מזוזתא [דמנחא אפתחא], אותיב ידיה עלה ואמר להו מאי האי, אמרו ליה, אימא לן את, אמר להו, מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ, שנאמר (תהלים קכא, ח) ה' ישמר צאתך ובוואך מעתה ועד עולם, עכ"ל.

- נב -

ובזכות מצות מזוזה ותפילין שהזכרנו לעיל שהזהיר בה מאריכין לו ימיו ושנותיו, והרב גוטניק מתעסק בהם ביתר שאת להפיצם בישראל, א"כ בזכותם בוודאי יזכה עם כל משפחתו לאריכות ימים ושנים טובים, ויתקיים אצלו ברכתו של כ"ק אדמו"ר מלובאוויטש זצ"ל, שברכו שימצא אבנים טובות ומרגליות, מדה כנגד מדה, בשכר שמראה שחביבה וחשובה אצלו

(ז) ומסיים: ומי"מ לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא יתעלה שצונו עליה, עכ"ל. ועיין רמב"ם הל' מזוזה פ"ה הי"ד. שערי זהר למס' עירובין דף ד' ע"א (דף ל"ח ע"ד ואילך).

לב דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

מצוה אחת של תפילין או מזוזה שמקיים בן ישראל, יותר מכל מיני אבנים טובות ומרגליות, דהלא בשעה שעוסק להפיץ מצוות אלו בישראל מראה בזה שחביבה עליו יותר מכל אבנים טובות ומרגליות שבעולם, ע"כ מדה כנגד מדה יעזרהו הקב"ה שימצא גם אבנים טובות ומרגליות, וכדאיתא בירושלמי (מסכת פאה פרק א' הלכה א"י, וז"ל:

ארטבון" שלח לרי' הקדוש חד מרגלי טבא אטימיטון (חשובה מאד, וממש לא הי' לה אומד, פני משה כאן), אי"ל, שלח לי מילה דטבא דכוותה, **שלח ליה חד מזוזה**, אי"ל, מה אנא שלחי לך מילה דלית לה טימי, ואת שלחת לי מילה דטבא חד פולר (מטבע קטנה, פנ"מ), אי"ל **חפציך וחפצי לא ישוו בה**, ולא עוד, אלא דאת שלחית לי מילה דאנא מנטיר לה, **ואנא שלחית לך מילה דאת דמך לך והיא מנטרא לך**, דכתיב בהתהלכך תנחה אותך וגוי. עכ"ל.

וכן הוא במדרש רבה פ' נח (סוף פ' ל"ה, ובמתנות כהונה שם), וז"ל: ארטבן שלח לרבינו מרגלית אטיממין (ששורה אוצר גדול), אי"ל, שלח לי מילי טבא דטבא דכוותה (פ"י דבר שהוא טובה כמותה). **שלח ליה חדא מזוזה**. שלח ואי"ל, אנא שלחית לך מלה דלית ליה טימי (פ"י דבר שאין לו שומא וערך), ואת שלחת לי מילי דטבא חד פולר (שם מטבע). אי"ל, **חפצי וחפציך** (כל ממון שיש לשנינו) **לא ישוו בה** (עיי' יפה תואר כאן). ולא עוד, אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה (שאני צריך לשמרו מן הגנבים), **ואנא שלחית לך מילא דאת דמיך והיא מנטרא לך** (ואנכי שלחתי לך דבר שאתה יושב בלי דאגה והיא מנטרא לך), שנא' (משלי ו, כב)

(ח) בפני משה לירושלמי שם כתב שהי' "יהודי חשוב". אבל ראה בס' שהובאו בעמודי ירושלים (לר"י אייזנשטיין) לירושלמי שם. שדי חמד כרך ט' דברי חכמים סקל"ה.

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה לג

בהתלכך תנחה אותך, בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך, בשעת המיתה, והקיצות היא תשיחך, לעתיד לבוא^ט, עכ"ל.

[ובשאלתות דרב אחאי גאון פ' עקב (סימן קמ"ה) מסיים בעובדא זו, שע"ז שארטבון לקח את המזוזה וכו', נפעלה תיכף השמירה, ו"מיד ברחא אותה שדה כו"י].

- נג -

[ולהעיר גם מזהר דברים (דף רס"ו רע"א) בסוגיא דמזוזה, וז"ל: מסטרא דהאי שפחה^ז נפקי כמה גרדיני טהירין מקטרגין לקבלייהו דישראל ולקטרגא לון. וקוב"ה עביד להו לישראל נטירו, כאבא דבעי לנטרא לבריה מן כולא. אמר קוב"ה לישראל, כמה מקטרגין זמינין לקבלייכו, אשתדלו בפולחני, ואנא אהא נטיר לכו לבר, ואתון תהוון זמינין בבתיכון מלגו וניימי בערסיכון, ואנא אהא נטיר לכו לבר וסוחרני ערסייכו, עכ"ל^ח].

[בוא וראה, מצד שפחה זו יצאו כמה רוחות חוקרי דין שמקטרגים כנגד ישראל, [ובאים] לקטרג עליהם. והקב"ה עשה שמירה לישראל כמו אב הרוצה לשמור את בנו מכל [מקרה]. אמר הקב"ה לישראל, כמה מקטרגים מוכנים כנגדכם, עסקו בעבודתי, ואני אהיה שומר אתכם מבחוץ. אתם תהיו נתונים בבתיכם מבפנים ותהיו ישנים במטותכם, ואני אהיה שומר עליכם מבחוץ ומסביב מטותיכם. (פירוש "הסולם" כאן)].

(ט) והמיתה נקראת שכיבה, ותשמור עליך שלא תמסר בידי משחיתים רק ביד מלאכי חסד בצרור החיים. ולעתיד נקרא קיצה כמ"ש ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו (מהרז"י כאן).

(כ) דקטיל קוב"ה חילא דילה במצרים - לעיל שם דף רס"ה סע"ב.
(כא) ואף שבזהר כאן מדובר אודות ליל יציאת מצרים (דכתיב ב' (בא יב, כג) ועבר ה' לנגוף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף), הרי הושווה שמירת ליל שימורים לשמירת המזוזה, כמבואר בזהר פ' בא (דף ל"ו רע"א). ועיין ג"כ בזהר חדש רות (דף פ"ד ע"ד).

לד דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה

וממשיך שם, וז"ל: א"ר אבא, כמה חיילין קדישין זמינין בההיא שעתא דאנח ב"נ מזוזה לתרעיה, כולהו מכריזי ואמרי זה השער לה' וגו' (תהלים קיח, כ), עכ"ל.

[א"ר אבא, כמה צבאות קדושים מוכנים בשעה ההיא שאדם מניח מזוזה לפתחו, כולם מכריזים ואומרים זה השער לה' וגו'. (פירוש "הסולם" כאן)].

- נד -

וגודל זכות מצות תפילין שעל ידה זוכה האדם לאריכות ימים ושנים ולהצלחה בכל מעשיו, רואים ממה שכתב בספה"ק נועם אלימלך (פרשת בשלח) על מה שאמרו חז"ל (ברכות דף ו' ע"ב) כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, וז"ל: "זה בלתי אפשרי שאדם יזהר בכל המצוות לקיימן בכל פרטיהן ודקדוקיהן, אלא שכשאדם נזהר במצוה אחת לעשותה בכל פרטיה ודקדוקיה התלויים בה, היא המסייעתו שהשי"ת יהיה בעזרו לקיים כל המצוות. תפילתו רומז למצות תפילין, ותפילה היא גם מלשון קשר. וזהו שאמרו חז"ל: כל הקובע מקום לתפילתו - שקובע מקום (בשורש העליון) בהתקשרותו והתדבקותו במצוות, לקיימן בכל דקדוקיהן, אפילו מצוה אחת כמו תפילין, אזי אלוקי אברהם בעזרו - שיקיים כל המצוות", עכלה"ק.

- נה -

ויתבאר הענין שע"י מצות תפילין שמקיים בהידור רב זוכה שאלקי אברהם בעזרו, עפימ"ד בספר ברוך שאמר הקדמון (עמוד נ"ב) דמשום הכי יש ב' שיניין בקמטי העור בתפילין של ראש, וכמו כן יש ב' שיניין בפסוק בראשית ברא א' את השמים ואת הארץ, לומר לך שכל המניח תפילין לשם שמים נעשה שותף למקום במעשה בראשית, ע"כ.

דברי דרוש בענין תפילין ומזוזות תורה לה

- נו -

ולפייז, כיון שנעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, על ידי כן ממילא זוכה שאלוקי אברהם בעזרו, דהלא שותף יש לו דעה בכל מה שעושה שותפו, ולכן אלוקי אברהם בעזרו.

- נז -

ובזה אסיים מכתבי בברכה נאמנה מעומק הלב, להרב גוטניק ולכל הנלויים אליו שיחיו, שתצליחו בכל אשר תפנו כאות נפשכם בגשמיות וברוחניות, להרבות פעלים לתורה וליראת שמים, ושיהי' אלוקי אברהם בעזרו, עוד ינוב בשיבה דשן ורענן בריא אולם, ויארץ ימים ושנות חיים ושלוש בטוב ובנעימים, כאות נפשו ונפש ידידו הדבוק באהבתו, דו"ש כבודו וכבוד אביו הגדול שליט"א, ברכת ה' תעשיר לכולכם בלי מצרים וגבולים, ותתברכו ממעון הברכות בכל טוב אנסי"ו.

